

TEKSTEN

De restauratie van het reliëf 'De Menselijke Driften'

Alsof het gisteren werd gekapt

De restauratie van het reliëf *De Menselijke Driften* van Jef Lambeaux is spectaculair. Het kunstwerk ziet er opnieuw uit zoals toen het op 1 oktober 1899 werd ingehuldigd. De combinatie van de specifieke bewaringsopstandigheden van het reliëf en de expertise van de specialisten van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) hebben tot dit prachtige resultaat geleid.

Na een uitgebreide testfase kon door de restauratoren een haarfijne diagnose worden gesteld. Die luidde dat de toestand van het reliëf goed was, maar dat het marmer erg was vervuild. De verkleuring van de voegen tussen de blokken marmer waren visueel erg storend net zoals de gapende openingen tussen de wanden en het reliëf aan de linker- en rechterzijde.

Omdat het reliëf in een gesloten ruimte staat opgesteld, beschut van regen en wind, is de vervuiling van het marmer hoofdzakelijk oppervlakkig en kon in hoofdzaak worden gekozen voor een droge reiniging. Het oppervlaktevuil kon worden verwijderd door het gehele beeldhouwwerk letterlijk te gommen. Met deze eenvoudige, niet-agressieve doch bijzonder tijdrovende techniek, kreeg het marmer zijn oorspronkelijke aspect terug. De karakteristieke eigen aan Carrara-marmer – hagelwit met kristallen en fijne aders - is opnieuw zichtbaar. Het geeft een bijzondere meerwaarde waardoor het wel lijkt alsof het reliëf gisteren werd gekapt.

Op sommige doch zeer beperkte plaatsen vertoonde het reliëf vlekken van ingedrongen vuil van excrementen van duiven. Die specifieke zeer lokale vervuiling kon worden verwijderd door reiniging met stoom.

Op basis van de kleur van het gereinigde marmer kon de tonaliteit van de nieuwe voegen worden bepaald. Zo lijkt het opnieuw alsof het beeldhouwwerk uit één grote blok marmer van 6,30 x 11,15m werd gehouwen.

Wat stelt het werk de 'Menselijke Driften' voor?

Het is bekend dat Jef Lambeaux al in 1886 bezig was met de creatie van een meesterwerk. Hij hulde zich gedurende drie jaar in geheimzinnigheid. Het ontwerp, een houtskooltekening op doek van 6,30x11.15 m., werd voorgesteld op de salon van Gent in 1889. Omdat het naamloos werd getoond, kreeg het in de pers verschillende titels die werden gegeven door kunstcritici. Enkele daarvan zijn: *Le Calvaire de l'Humanité* en *L'Inanité des Passions Humaines*. Uiteindelijk werd *Les Passions Humaines*, officieel vertaald als *De Menselijke Driften*, weerhouden. Zelf heeft Jef Lambeaux nooit enige tekst of uitleg bij zijn werk gegeven. Daarom zijn wij voor de identificatie van de groepen aangewezen op de beschrijvingen van kunstrecensenten die het werk tijdens het leven van Lambeaux bespraken.

Het reliëf bestaat uit twee hoofdgroepen die aan de bovenzijde door de schimmig aangeduide figuur van de Dood van elkaar zijn gescheiden. Links van de Dood stelt een uitbundige vreugdegroep een bacchanaal voor. Daaronder zijn twee scènes gebeeldhouwd die de wederzijdse liefde en het moederschap voorstellen. Het hoofdtafelreel van het rechtergedeelte van het reliëf bestaat voornamelijk uit strijdende en worstelende naakte gespierde mannen. Twee van hen houden een lans klaar om te steken, anderen liggen gepijnigd en kreunend op de grond of worden door de wurgende greep van een slang omvat. Dat geheel stelt verschillende thema's voor zoals de oorlog, de verkrachting en de zelfmoord. Midden al dat strijdgewoel wordt de gekruisigde Christus afgebeeld. Verder herkennen wij nog enkele Bijbelse tafereelen als Adam en Eva die worden verjaagd uit het Aards Paradijs en Kain en Abel of de broedermoord. Daarmee beeldt het werk alle passies uit die een mens kan beleven, zowel liefde en vreugde als haat en verdriet. Uiteindelijk leiden ze allemaal tot de dood.

Wie was Jef Lambeaux?

Jef Lambeaux werd geboren op 14 januari 1852 in Antwerpen. Hij studeerde aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van zijn geboortestad. Hij kreeg er onder meer les van Nicaise De Keyser en Joseph Geefs. Zijn eerste werk *Oorlog* stelde hij tentoon in 1871. Het werd gevolgd door een lange reeks humoristische groepen. Na een tijd in Parijs te hebben verbleven, vestigde hij zich in 1881 in Sint-Gillis. Dat jaar ontwierp hij ook *De Kus*. Het wordt beschouwd als zijn meesterwerk.

In 1882 kreeg Jef Lambeaux van de Staat en de stad Antwerpen subsidies om Italië te bezoeken. Hij leerde er de beeldhouwkunst uit de 16de en 17de eeuw kennen. Vooral het werk van Giambologna maakte een enorme indruk op de jonge kunstenaar. Daardoor kreeg hij een grote voorkeur voor kracht en beweging in de menselijke figuur. Dat uitte zich vanaf 1883 in zijn werken, niet in het minst in de beroemde Brabofontein die in 1887 werd besteld voor de Grote Markt in Antwerpen. Ook in de *Menselijke Driften*, het meesterwerk dat hij creëerde toen hij op het hoogtepunt van zijn artistieke carrière stond.

Het oeuvre dat Jef Lambeaux naliet is bijzonder omvangrijk en kende veel succes. Naast de genoemde monumenten maakte hij nog veel groepen die niet alleen monumentaal, maar ook op verschillende kleinere formaten werden gerealiseerd. Verder telt zijn oeuvre ook vele sierlijke bustes en portretten.

Werner Adriaenssens, conservator art nouveau – art deco